

Dmitrij Jevstafjev: Co znamenají nové dohody mezi Ruskem a Čínou a obrat k Eurasii

- editor007 | 25. května 2024

RUSKO / ČÍNA: Státní návštěva ruského prezidenta Vladimira Putina v Číně ve dnech 16.-17. května byla jednou z nejdůležitějších událostí světové politiky za posledních šest měsíců. A nejde ani tak o nápadný rozdíl mezi úrovní přijetí, průběhem a výsledky této návštěvy a cestami vůdců a politických představitelů západních států do Číny. Je více než užitečné se poněkud odpoutat od vysokého emocionálního náboje, s nímž byla návštěva ruského prezidenta v Pekingu spojena, a pokusit se analyzovat nejen to, jaké zásadní změny ve světové "agendě" znamenala, ale také jaké trendy v bilaterálních vztazích návštěva odhalila. Výsledky návštěvy analyzoval profesor Dmitrij Jevstafjev.

Od návštěvy k návštěvě

Trendy ve vývoji rusko-čínských vztahů jsou zcela zřejmé z veřejných prohlášení představitelů obou zemí. Nejvýznamnějším výsledkem, zakotveným ve společné rusko-čínské deklaraci, je formulace rámcových parametrů multipolárního a vlastně neoglobálního světa (neboť si zachovává řadu prvků globalizace). Zejména pokud jde o tak klíčové otázky, jako je vojenská bezpečnost a omezení rozsahu konfrontace.

Rusko a Čína předložily zemím, které stále disponují alespoň některými prvky suverenity, velký strategický návrh týkající se podmínek budování nového světa. Skládá se z geopolitické i geoekonomické části. Tento návrh je samozřejmě pouze nástinem nadcházející nové globální architektury. Vznikl však v okamžiku, kdy je šance, že bude vyslyšen na pozadí stále iracionálnějšího chování "sjednoceného Západu" a globální institucionální krize.

Mnozí političtí analytici se pokoušejí srovnávat dvě návštěvy: návštěvu prezidenta Si Ťin-pchinga v Rusku ve dnech 20.-22. března 2023 a současnou návštěvu prezidenta Putina v Číně. To je pochopitelné a srozumitelné. Oba vedoucí představitelé uskutečnili vzájemné návštěvy jako první po svém zvolení, což potvrzuje nejen vysoký status mezistátních vztahů, ale také nejhlubší vzájemnou důvěru, pokud je tento termín použitelný pro politické představitele.

Skutečnost, že dvoustranný obchodní obrat činil do konce roku 2023 přibližně 230 miliard dolarů a nadále roste, i když pomalejším tempem, posouvá současné hospodářské vztahy na poněkud jinou kvalitativní úroveň. Ano, Rusko je stále daleko od úrovně obchodních vztahů Číny s Evropskou unií a Spojenými státy. Ale Rusko má také mnohem menší počet obyvatel. Přesto je již pevně na čtvrtém místě mezi obchodními partnery Číny, a to navzdory pokusům vnějších sil omezit možnosti vzájemného obchodu.

Troufám si tvrdit, že ústředním, zcela zřejmým novým faktorem je zcela nová situace v zóně SVO, která zcela odstraňuje otázku bytí jen teoretické možnosti vojenské porážky Ruska. Navzdory veřejné podpoře na nejvyšší politické úrovni to nebylo zřejmé v době návštěvy předsedy Si v Moskvě, která se konala na pozadí propagandy Západu nafukující vyhlídky na ukrajinskou "protiofenzívu". Zejména s ohledem na politický a propagandistický tlak vyvíjený na Peking. A pravděpodobně i možnost vojenského neúspěchu ruských vojsk byla zakomponována do čínských plánů.

Nyní se situace zásadně změnila. Nová vojensko-politická situace kolem Ukrajiny a krize politiky hybridní účasti v konfliktu ze strany Spojených států a kolektivního Západu vyjádřily potřebu vážně

zvážit možnost zavedení národních kontingentů zemí NATO mimo jeho vojensko-politický “deštník”. Tím se výrazně uvolňují ruce Číny při řešení vojensko-politických problémů. Tento faktor již v této fázi značně komplikuje Spojeným státům utváření perimetru čínské izolace ve východní Asii.

Nejdůležitější jsou však významné změny v kontextu dvoustranných vztahů.

Co ovlivňuje rozhodnutí Moskvy a Pekingů

Za prvé. Obchodní válka USA s Čínou se navzdory všem snahám Pekingů o navázání dialogu se Spojenými státy stala realitou. Lze říci, že nový stav americko-čínských vztahů je zafixován posledním balíčkem amerických sankcí vůči Číně. Tento balíček vlastně uzavírá možnost rozšíření čínské přítomnosti v segmentu trhů s vyspělými technologiemi, který je pro Peking klíčový.

Důležitá je však i další věc. Forma, v níž USA požadují po Číně ústupky v obchodních vztazích a spojují pokračování interakce mezi USA a ČLR se vztahy Pekingů s Moskvou, neznamená pouze “anulování” zdánlivě pozitivních výsledků setkání Joea Bidena a Si Ťin-pchinga v San Francisku v listopadu 2023. Znamená to také donucení Pekingů souhlasit s americkým “světem pravidel”, který strategicky znevažuje čínské geopolitické a geoeconomické ambice. Nejde tedy o vztahy mezi Pekingem a Moskvou a o nezávislý postoj Číny k mechanismům řešení konfliktu na Ukrajině a v jejím okolí. Jde o to, jak Peking chápe strategické důsledky i “měkkého” souhlasu s linií Washingtonu.

Hlavní posun oproti situaci v roce 2023 však spočívá v tom, že Peking se zjevně přesvědčil o nedohodě s Washingtonem. To znamená, že vztahy s Washingtonem se posunuly do stavu nejistoty a bilaterální vztahy se fakticky zhroutily bezprostředně po summitu v San Francisku, který byl považován za “průlom”. A to je pro Čínu a čínskou zahraničněpolitickou mentalitu nejpálčivější výzva.

Za druhé. Peking ztratil iluze o možnosti využít Evropu jako přátelský faktor v tvrdém obchodu s USA v ekonomických otázkách. Výsledky návštěvy prezidenta Si Ťin-pchinga v Evropě, především ve Francii, na jejíž vztahy Peking kladl zvláštní důraz, byly zklamáním. “Evropský faktor” v ruské politice, s výjimkou vztahů s politicky specifickými zeměmi (Maďarsko, Slovensko, Srbsko), právě v tomto období téměř zcela vymizel. Z hlediska vlivu na dlouhodobou strategii Číny se jedná pravděpodobně o nejzávažnější faktor, který si Peking pravděpodobně ještě plně neuvědomil.

Za třetí. Peking ztratil iluze o možnosti vyřešit konflikt na Ukrajině “paliativními” prostředky, zmrazením konfliktu a návratem ke stavu před vypuknutím druhé světové války. Ačkoli dosud byl v uznání této skutečnosti mimořádně opatrný. Znovu zdůrazněme, že Rusko se za stejnou dobu také zbavilo iluzí o možnosti dosáhnout politického urovnání bez vojenského vítězství. A výsledky Putinovy návštěvy v Číně jen potvrdily nutnost rozhodně pokračovat v naplňování cílů SVO, aniž by se situace změnila ve “věčný konflikt”. Zatím je těžké říci, do jaké míry se Peking postavil na stranu Moskvy, pokud jde o vojenskou krizi na Ukrajině, ale určité posuny v postoji Pekingů jsou přece jen patrné.

Fráze obsažená ve společném rusko-čínském prohlášení o “nedělitelnosti bezpečnosti” a nutnosti řešit základní příčiny ukrajinského konfliktu rozhodně nepředstavuje úplný převrat v čínském přístupu ke konfliktu. Její výskyt v dohodnutém prohlášení však ukazuje, že Peking si jasně uvědomil, že není možné konflikt na Ukrajině jednoduše “zmrazit” a odkládat řešení zásadních politických otázek souvisejících s bezpečnostními problémy Ruska. A ve světle krize vztahů s evropskými zeměmi se Peking pravděpodobně již strategicky považuje za součást takového systému. Není však pochyb o tom, že tato politická novinka, jejíž význam lze jen stěží přeceňovat, je zásadně důležitá i pro vztahy Číny k procesům v jiných regionech. Zejména v Eurasii. A to je skutečně zásadní geopolitický posun.

Čína se prozatím snaží zachovat si co největší volnost, což je vzhledem ke stále složitější geopolitické situaci zcela pochopitelné. Důsledná demonstrace ochoty ruského vedení k dialogu na pozadí pravidelně se vyvíjejícího, ale obecně radikálního postoje Západu a Kyjeva k jednání, rusko-čínský dialog usnadňuje.

Za čtvrté. Obě strany se v posledním roce přesvědčily, že strategická ekonomická interakce ve světě financí, který je zaměřen na USA, je nesmírně obtížná. A také, že Spojené státy nastavily kurz neomezeného používání dolaru jako politické zbraně. To výslovně uvedl Vladimir Putin během své návštěvy. Toto uvědomění nebylo během současné návštěvy ještě plně institucionalizováno. Je však zřejmé, že během návštěvy byl zahájen mechanismus obratu k bezdolarové platební a investiční interakci. A tento obrat se netýká pouze rusko-čínské hospodářské interakce. Nový systém se nevyhnutelně dotkne i dalších obchodních partnerů Ruska a Číny, především zemí Eurasie.

Eurasie v novém kontextu

Putinova věta, že Rusko podporuje myšlenku spojení potenciálu EAEU a čínské iniciativy "Jeden pás, jedna cesta", která se na první pohled jeví jako protokolární zdvořilost, naznačuje strategický posun. Realizace čínské iniciativy, která již dávno přerostla rámec čistě logistického projektu, a ruské plány na přeměnu Ruska a části Eurasie v relativně celistvý geoeconomický region, si neodporují ale naopak se doplňují. A tato geoeconomická změna přímo ovlivňuje perspektivy hospodářského rozvoje Eurasie, a to nejen její "postsovětské" části, ale i v širším významu.

Rusko nastínilo Pekingovi velmi důležité možnosti účasti na projektech euroasijského a čistě ruského geoeconomického rozvoje. Konkrétně navrhlo vytvoření komise pro společné využívání Severní mořské cesty, samozřejmě v rámci ruské suverenity. Tímto krokem Moskva přispěla k vytvoření celoeurasijského prostoru hospodářského růstu, který by byl prostý sankcí a politické manipulace. Je na Pekingovi, aby ukázal svou připravenost považovat vztahy s Ruskem a Eurasií nejen za prostředek zmírnění tlaku USA, ale také za strategicky významnou oblast investic. A soudě podle výsledků návštěvy se Peking k tomuto chápání vztahů postupně obrací.

Stejně jako byl ruský "obrat na Východ" obtížným, do značné míry vynuceným, ale strategickým rozhodnutím, je i čínský obrat k Eurasií strategický. Je také částečně vynucený, ale je méně komplikovaný, protože Peking si pro něj připravil základy v dostatečném předstihu, nicméně, zatím tento obrat nebyl zcela dokončen.

Nový perspektivní stav rusko-čínskému geoeconomickému partnerství se teprve začíná formovat (odtud ad hoc charakter platebních mechanismů). To nejdůležitější, co se tím pro země velké Eurasie otevírá, je skutečné, nikoli teoretické, fiktivní a manipulativní otevření možností pro realizaci megaprojektů. Především v oblasti logistiky, racionálního využívání vodních zdrojů a modernizace infrastruktury.

V současné konfiguraci rusko-čínskému partnerství bude zapojení postsovětských států do nového geoeconomického systému ve větší míře "sférou odpovědnosti" Ruska. Nemohou být pouze konzumenty "návrhů" Ruska, Číny, ve velmi blízké budoucnosti Íránu a ve vzdálenější budoucnosti Indie. Otázkou je, jaký může být přínos těchto států do vznikajícího systému. A do jaké míry budou tyto státy, zejména středoasijské, ochotny opustit praxi vyvažování v trojúhelníku Rusko-Čína-USA, která se vyvinula v posledních letech. Pro některé postsovětské státy se totiž tato praxe stala základem jejich zahraniční politiky.

Ve skutečnosti je návrh Pekingovi a Moskvě také nabídkou postsovětským státům, které učinily geopolitickou volbu, zda získají geoeconomické výhody, nebo ne - aniž by ztratily svou vnitřní suverenitu. Tato volba však v jakékoliv své variantě znamená přijetí vážných závazků vůči

partnerům. Obecně je situace, kdy se euroasijské ekonomické vztahy stávají geopoliticky odpovědnými, poměrně nová. Nepochybně si vyžádá další čas na její pochopení. V procesu takové reflexe se ukáže skutečný rozsah suverenity, zejména v postsovětské Eurasii, a schopnost politických elit jednat nezávisle.

Při diskusi o čistě geoekonomických aspektech nového návrhu geoekonomické interakce bychom však měli mít stále na paměti, že žádné velké projekty v rámci nově vznikajícího modelu interakce v Eurasii nelze realizovat bez celkové socioekonomické modernizace a stabilizace regionu. Ta musí být založena na vyloučení destabilizujícího vlivu mimoregionálních sil.

Euroasijské politické elity, zejména ty z postsovětských států, by měly brát jako samozřejmost, že Peking a Moskva si uvědomují rizika spojená s proměnou Eurasie, zejména zemí Střední Asie, když ne v divočinu, tak v objekt manipulace ze strany třetích zemí. A přijetí opatření zaměřených na vyloučení takové možnosti se vlastně stává jakousi "vstupenkou" do nového geoekonomického systému, jehož perspektivy vytvoření byly oznámeny během Putinovy návštěvy Číny.

[ZDROJ](#)